

ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС

(Рецензія на монографію С. А. Радзівєвської
«Торговельна інтеграція України у світове господарство».
Національна Академія Управління. Київ: ТОВ «Тропеа», 2024. 380 с.)

Стан сучасної економіки України характеризується глибокою трансформацією. Країні доводиться здійснювати оновлення економічної системи, яка б відповідала тим викликам, що відбуваються у світовому господарстві. Якість цього процесу характеризується двома моментами — рівнем розвитку інститутів та людського потенціалу. Західні та вітчизняні експерти згодні в тому, що саме високий рівень людських ресурсів у XXI столітті стає головним засобом досягнення переваг у конкурентній боротьбі. Його ефективність залежить не тільки від інвестицій до сфери людського розвитку, зокрема в освіту. Очевидно, що професійно-кваліфікаційний фактор може набути визначального значення у конкуренції з зарубіжними виробниками, коли забезпечується відповідна інституціоналізація економіки, застосовується сучасний категоріальний апарат, притаманний міжнародному середовищу.

Саме на таких засадах С. А. Радзівєвська здійснила дослідження частини 2 («Соціально-економічний вимір розвитку інтеграційно-дезінтеграційних зв'язків України в глобальній економічній системі») розділу 5 монографії [с. 296—310]. Спираючись на розробки українських авторів, у рецензованій монографії цілком справедливо констатується, що соціальні питання адаптації до умов членства в ЄС є одними з найважливіших. Увагу акцентовано на тому, що розв'язання проблем включення України в простір соціальних стандартів ЄС можливо на шляху досягнення зрілості ринкових відносин і, що важливо, інститутів [с. 298].

Відштовхуючись від гуманітарних і етичних основ німецької історичної теоретичної школи, авторка монографії доводить необхідність дотримуватись на практиці традиційних законів та національних звичаїв країни, слугувати моральним цілям суспільства. За приклад узято теорію соціаль-

ної ринкової економіки в Німеччині, яка реалізовувалися Альфредом Мюллер-Армаком та Людвігом Ерхардом після Другої світової війни.

Для оцінки зусиль країни, спрямованих на забезпечення умов для розвитку людського капіталу, у дослідженні використовується Індекс людського розвитку (ІЛР; до 2013 р. «Індекс розвитку людського потенціалу»). Цей показник є ключовим при аналізі соціальних процесів між країнами, зокрема регіональних особливостей. Статистична цінність Індексу забезпечується реальними показниками тривалості життя, рівнем грамотності населення, реальним доходом на особу та деякими іншими: Індексом людського розвитку, скоригованого з урахуванням соціально-економічної нерівності (ІЛРН), Індексом гендерної нерівності (ІГН) і Індексом багатомірної бідності (ІББ). ІЛР ґрунтовано на концептуальному твердженні, що людський розвиток залежить від багатьох факторів, що забезпечують доступ до соціальних ресурсів, і є адекватним інструментом якісного виміру людського розвитку.

Дослідження, результати якого представлені у монографії, спиралось на рейтинг людського розвитку упродовж 1990—2021 рр. Нові публікації дають змогу проаналізувати процес людського розвитку до 2024 р. У 2024 р. Україна гірша від середньо-світового показника в Індексі: 0,734 бали проти 0,739 балів у світі. У 2022 р. Україна мала показник Індексу людського розвитку вище середньосвітового: 0,773 проти 0,732.

Міжнародна статистика та порівняння на її основі динаміки людського розвитку в Україні дозволили не тільки проаналізувати коливання реалізації пріоритетів соціально-економічної політики країни за двадцять один рік, але й поставити нові. Специфіку ситуації з формуванням та еволюцією людського капіталу важливо усвідомлювати у більш широкому контексті, виходячи з переосмислення співробітництва, що відбувається у досить поляризованому світі.

Аналізуючи здатність сучасного українського суспільства дати відповідь на виклики інтеграційних зв'язків, С. А. Радзівська зауважує, що соціальна політика України як кандидата на членство в ЄС має бути модернізована й імplementована відповідно до міжнародних вимог [с. 310]. Ця теза передбачає у подальших дослідженнях авторки виокремлення структурних типів людського капіталу.

*Головний науковий співробітник, д.е.н., проф.
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України
В. М. Новіков*